

90 cvetočih let dr. Luke Pintarja

Stane Peterlin

Naš *Proteus* je v prvi in zadnji številki prejšnjega, 81. letnika počastil jubilarja primarija dr. Luko Pintarja z dvema prispevkoma. Glavni urednik dr. Tomaž Sajovic je sestavil obsežen in enciklopedičen članek o pomembnem deležu Pintarjevega rodu slovenski kulturi in umetnosti v zadnjih 150 letih. V drugem prispevku pa je profesorica dr. Zvonka Zupanič Slavec poročala o posaditvi spominskega drevesa v ljubljanskem botaničnem vrtu. Tako mi ostane le še prijetna naloga, da na kratko predstavim dr. Luko Pintarja kot ljubiteljskega botanika in publicista, še posebej kot vrhunskega naravoslovnega (zlasti rastlinskega) fotografa.

Fotografija, botanika in odnos do narave

Oba sva že vedela drug za drugega, seznanila pa naju je Marjana, moja žena, na neki prireditvi Prirodoslovnega društva Slovenije pred približno 60 leti. Hitro sta naju povezali dve ljubiteljski področji: naravoslovna fotografija in botanika. Kmalu smo postali tudi družinski prijatelji. Občasno smo skupaj hodili na krajše družinske izlete v ljubljansko okolico, Luka nas je popeljal tudi na zanimive kraje škofjeloškega hribovja in Bohinja, kadar so se poleti zadrževali v Stari Fužini. Spoznal sem, da njegovo botanično znanje daleč presega raven povprečnega ljubitelja. Tako kot je v svoji matični stroki medicini znan po svoji natančnosti in zanesljivosti pri postavljanju diagnoz, tudi v botaniki pri določanju manj znanih vrst nikoli ne ugiba. Zna pa reči: »Tole bi bila lahko ...« ali pa »ne bi mogel reči«. Z nahrbtnikom, v katerem je bil fotografski pribor in botanični priročnik

Luka Pintar v Smrečju 11. aprila 2018.

Foto: Stane Peterlin

– nikoli pa herbarijska mapa –, je v svojem prostem času prepešalil mnogo samotnih krajev in zakotnih koticov domovine. Ko se je odločil za primerek, vreden posnetka, s pripravo ni hitel. »Trudil sem se posamezne vrste čim bolj prepoznavno ujeti na film z željo, da bi bila slika tudi estetsko grajena. Fotografiral sem vedno v naravi, na rastišču. Rastlin nisem nikoli trgal in odnašal domov, da bi jih obdeloval ateljejsko,« je povedal uredniku *Proteusa*. Ta njegov spoštljivi odnos do rastlin, ki so tudi živa bitja, kaže na njegov pravi odnos do narave. Vzame si čas za izbiro motiva ali najustrenejšega primerka rastline, najde primerno

naravno ozadje, očisti okolico od motečega drobiža (listja, trave, vejic in podobno). Če je vetrovno, počaka na hip brezvetrja, ob delno oblačnem vremenu pa na sončni žarek. Takšen postopek navadno zahteva, da je fotoaparatus nameščen na stojalu, fotograf pa ob njem v ležečem položaju pripravljen na sprožilec. Ne odklanja uporabe umetne luči (bliskovke), vendar opažam, da jo uporablja vse manj.

*Svečnik ali svilničasti svišč
(Gentiana asclepiadea). Pojavlja
se v treh oblikah: forma cruciata
(listi navzkržno) na odprtem, forma
pectinata (listi dvoredno) v senci
gozdov in kot redka forma albiflora.
To sem našel le enkrat nad Jereko.
Foto: Luka Pintar.*

Naročnik *Proteusa* od prve številke

Lukovo botanično znanje korenini že v očevem (dr. Ivan Pintar, zdravnik) poznavanju rastlin. Marko Aljančič piše (*Proteus*, 58: 129-130), da so mu »... v prijetnem spominu ostali nedeljski sprehodi na Ljubljansko barje, kjer je družina vsako pomlad občudovala pisane logarice. Tudi blagajka ... na Polhograjski Gori je bila vsakoletni družinski cilj. V Dragi pod Begunjščico mu je oče pokazal Wulfenov jeglič, na Stolu redko Zoisovo vijolico. Ob rastlinah ga je seznanjal tudi z osebami, po katerih so poimenovane tudi nekatere vrste.« Oče dr. Ivan Pintar je bil sodelavec *Proteusa* od prve številke. V prvi številki prvega letnika je objavil pregleden članek o kaktajah, najstarejšega sina pa je naročil na *Proteus* takoj, ko je leta 1933 začel izhajati. Tako ima Luka Pintar še en rekord: je najstarejši naročnik našega *Proteusa*.

Poznavanje botanike se je pri Luki Pintarju pokazalo zelo dragoceno v njegovem poklicu ob primerih zastupitev z rastlinami. V njegovem prvem članku pod naslovom *O pogostosti zastupitev z rastlinami*, ki ga je objavil v 42. letniku *Proteusa*, najprej prikaže glavne vzroke zastupitev po svetu in pri nas, nato pa na dveh straneh objavi slike osmih najpogostejših strupenih rastlin in končuje z napotkom: »Le če bomo poznali rastline, ki so nevarne, bo manj možnosti za nepremišljenost pri uživanju raznih rastlinskih delov.«

Naravoslovni fotograf, sodelavec Prirodoslovnega društva Slovenije in *Proteusa*

Pintarjevo obsežno in večletno delovanje je povezano s Prirodoslovnim društvom Slovenije in *Proteusom*. Ker se je krog ljubiteljev naravoslovne fotografije vse bolj širil in presegal okvire društva, je Marko Aljančič dal pobudo, da bi Prirodoslovno društvo Slovenije in *Proteus* vsako leto razpisala javni natečaj *Naravoslovna fotografija*. Najbolj uspele posnetke bi pokazali na razstavi v eni

Pomladanski žafran (Crocus vernus). Tako množično je naznanjal pomlad na Sorškem polju.

od primernih ustanov, avtorje pa počastili z diplomami ali priznanji. Prva prireditelja *Naravoslovna fotografija* je bila leta 1971, nanjo so bili vabljeni mladi naravoslovni fotografi. Poleg Prirodoslovnega društva Slovenije sta bila tedaj soorganizatorja še Prirodoslovni muzej Slovenije in Foto-kino zveza Slovenije. Izbrane fotografije se bile predstavljene v dvorani Prirodoslovnega muzeja Slovenije. Na drugi prireditvi *Naravoslovna fotografija* je sodeloval že dr. Luka Pintar in tam za kolekcijo svojih fotografij prejel zlato medaljo. Tudi na vseh naslednjih prireditvah do leta 1982 je dobival priznanja in diplome. Vodil je društveno sekcijo naravoslovnih fotografov, ko s(m)o se sestajali na večernih srečanjih ali popoldanskih pohodih v naravo. Leta 1983 so ga povabili v Prirodoslovni muzej Slovenije, da predstavi svoj izbor rastlin pod naslovom *Rastlinski svet skozi objektiv dr. Luke Pintarja*. Razstavljenih je bilo 94 črno-belih fotografij in

Navadna peruša (Matteuccia struthiopteris). V knjigi Shedae ad floram exsiccata carnolicam A. Paulin navaja, da je to našo najlepšo praproto odkril leta 1883 profesor Voss ob Selški Sori nad Železniki. Od takrat poznamo še veliko njenih rastišč. A. Paulin jo imenuje Onoclea struthiopteris, kar se zopet uveljavlja. Ime po Carlu Matteucciju je dobila 1866.

prikazanih osemdeset barvnih diapozitivov, ki jih je komentiral dr. Tone Wraber. Mariko Aljančič je ob tej priložnosti v *Proteusu* zapisal: »Če me je prijetno presenetila že njegova prva kolekcija, po motivih enotna, likovno-tehnično izenačena, kolekcija, ki je zaradi svoje zanimive interpretacije upodobljenega motiva zbuja splošno pozornost,

me ni razočaralo tudi nobeno poznejše njegovo delo, s katerim je sodeloval na naših razstavah naravoslovne fotografije.« Omenimo naj še eno odmevno prireditev leta 1989 v predavalnici Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo pod naslovom *Narava – naša skupna dediščina*, kjer nas je dr. Luka Pintar popeljal po svoji razstavi *Neznana narava Slovenije*. Še ena samostojna Pintarjeva razstava je vredna omembe. Gorenjski muzej v Kranju je spomladi leta 1979 postavil razstavo *Biološke oblike*, ki je bila prva Pintarjeva zunaj Ljubljane. Kot namiguje naslov

*Srebrna krvomočnica (Geranium argenteum).
S Črne prsti. Srečamo jo še v krnskem delu Julijcev.*

izbranih fotografij, je avtor dal poudarek na podrobnostih portretiranih rastlin, kot so na primer mreža žilic na prosojnih venčnih listih ali srebrnkaste dlačice na steblih, ki zažarijo v svetlobi iz ozadja. Naš *Proteus* je bil ves čas prvi popularizator in uporabnik dobrih posnetkov z natečajev naravoslovne fotografije. Prenekatera naslovnica ali zadnja stran posameznega zvezka je Pintarjeva, njegovi posnetki rastlin pa poživljajo tudi prispevke drugih piscev.

Pobudnik za zavarovanje Radenskega polja

Kadar sem se v mladih letih s kočevskim vlakom peljal v Ljubljano, sem med postajama Čušperk in Spodnja Slivnica, ko se železnica spušča v Grosupeljsko kotlino, vedno z zanimanjem opazoval, v kakšni podobi bom videl Radensko polje. Poleti in v zgodnji jeseni je bila to neposeljena travnata ravnica z gozdiči in mlakami, v deževni

jeseni se je polje spremenilo v različno obsežno presihajoče jezero. Včasih je voda segala skoraj do hiš Velike Račne. Ko smo v letih 1974 in 1975 pripravljali inventarizacijo najpomembnejše naravne dediščine, v seznamu ni bilo Radenskega polja, ampak le Zatočna jama na njegovem robu. V drugi izdaji leta 1991 je bilo že vneseno Radensko polje, vendar kot »značilno robno kraško polje z zanimivo hidrologijo«. Šele članek Luke Pintarja *Radensko polje*, ki je izšel še isto jesen (*Proteus*, 54: 25-29), nam je razkril vse glavne naravne vrednote tega območja, kot je zapisano v uvodnih dveh stavkih: »Avtor opisuje glavne značilnosti Radenskega polja, pomembnejše rastlinske vrste in večje živali. Zaradi številnih naravnih vrednot predlaga zaščito Radenske-

*Poletni veliki zvonček (Leucoium aestivum).
Na Radenskem polju.*

*Vodna grebenika (Hottonia palustris).
Slikana je v vodnem jarku na Ljubljanskem barju.
Vedno manj jih je, ker te jarke čistijo z bagrom.*

ga polja.« Naslednja leta sva na mojo željo večkrat skupaj prehodila polje in pokazal mi je tudi svoja odkritja. Ko pa sva se leta 1994 z Marjano za vrsto let preselila v Grosuplje, sem sam, z družino, s šolskimi, izletniškimi ali strokovnimi skupinami, s fotoaparatom in zemljevidom, v vseh letnih časih prekriziral Radensko polje podolgem

*Anaptychia ciliaris. Raste na deblih listavcev.
Talus je skoraj grmičast, s številnimi apoteciji,
lobusi imajo na robovih cilije.
Slika je z Rakitne.*

Menegazzia terebrata. Je podobna Hypogymniam zaradi napihnjene steljke. Nezamenljiva pa je zaradi drobnih luknjic. Slika je iz Jablenovice, stranske doline Selske, kjer je rasla na dnu drevesnih debel. Na žalost so ta del gozda podrli in izkopal vse štore, gozd pa spremenili v travnik.

in poprek in našel še kakšno drobno posebnost. Z Luko Pintarjem sva sodelovala tudi pri izdaji drobnih publikacij in predstavitev Radenskega polja, pri prospektih in koledarjih. Danes je Radensko polje zavarovano kot krajinski park, ustanovitev je podpirala tudi občina Grosuplje, zlasti tedanji župan Janez Lesjak. Čas hitro beži in danes preteklost ni posebno cenjena, zato sem kot pričevalec dolžan napisati dejstva, ki so vredna spomina.

Avtor dveh odmevnih fotografsko-botaničnih knjig

• *Rože na Slovenskem, 1990*

V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je v svetu in tudi pri nas v tiskarstvu namesto klasičnega knjigotiska prevladal globoki (offset) tisk, ki je bil zlasti primeren za tiskanje knjig v večjih nakladah in je omogočal verno reprodukcijo barv. Tudi pri nas smo dobili nekaj sodobno opremljenih novih tiskarn. Založbe in avtorji so našli v tem novo priložnost. Pojavljati se začnejo luksuzne monografije in knjige z mnogimi barvnimi fotografijami, ki v velikem formatu zasijejo pred bralcem.

Ko je leta 1990 Državna založba Slovenije izdala knjigo Luke Pintarja *Rože na Slovenskem*, je bila to za ljubitelje knjig in botanike prava senzacija. Dodatno vrednost dajejo knjigi še kratki botanično-kulturni opisi pri vsaki predstavljeni vrsti, ki jih je prispeval dr. Tone Wraber. Izid knjige se je ujemal še z letom plebiscita za samostojno državo. Ker je hkrati s slovenskim izvirnikom izšla

tudi v angleškem in nemškem prevodu, je bila vredna promocijska darilna knjiga za vsakogar, ki je imel kakšnega naravoslovnega prijatelja v tujini.

• *Cvetje Slovenske dežele*

Vsa naklada knjige *Rože na Slovenskem* je v nekaj letih pošla in Luka Pintar je imel na zalogi še veliko obstoječega, pa tudi novega fotografskega gradiva, vendar se je izvedba dopolnjenega ponatisa zatikala tako pri sodelavcih kot pri založbi. Leta 2015 je v sodelovanju z botanikom mag. Andrejem Seliškarjem pri *Založbi Narava* iz Kranja izšla nova knjiga *Cvetje Slovenske dežele – Florula Slovenica*. Po formatu je za tretjino manjša od predhodnice *Rože na Slovenskem*, po vsebini pa je bogatejša tako po številu predstavljenih rastlinskih vrst kot po sistematičnih botaničnih opisih. Soavtor Andrej Seliškar je na začetku pripravil zgoščen uvod o uporabi knjige in glavnih v besedilu ponavljajočih se strokovnih izrazih pri opisih posameznih vrst. Fotografije predstavljenih rastlin so praviloma manjše, novejše in zelo uporabne pri določanju vrst. Tudi to je lahko lepa darilna knjiga, vendar za mlajše bodoče botanike, za krožkarje ali kot nagrada za uspešno naravoslovno delo v šoli.

In naprej?

V jeseni življenja Luka Pintar ne miruje. Že vrsto let se posveča spoznavanju in fotografiranju lišajev, zanimivih rastlinskih simbiotov, ki so v vseh letnih časih primerni za fotografiranje. Tudi analogno fotografsko kamero je zamenjal za priročnejšo digitalno. Ob tem pa se je moral najprej poglobiti v biološko sis-

tematiko lišajev in je danes eden redkih »lihenoloških« ljubiteljskih poznavalcev pri nas. Morda nas v prihodnje preseneti s kakšno novo fotografsko predstavitvijo.

Končajmo z besedami dr. Luke Pintarja, ki jih je lani povedal uredniku (*Proteus*, 81: 6-11): »Lepo bi bilo, če bi fotografiranje taksonov v naši naravi nekoč v prihodnosti omogočilo videti *Floro SLOVENICO* po zgledu *Flore Alpine* ali *Flore Helveticae*. To bi seveda zahtevalo veliko sodelavcev. Naloga ni enostavna, saj je v Sloveniji več kot tri tisoč vrst.« Besede vredne odziva! Morda bosta to pobudo – skupaj z vsemi naravoslovnimi društvi – prevzela kot dolgoročno nalogo Prirodoslovno društvo Slovenije in njegov *Proteus*.

Vse fotografije v članku je posnel Luka Pintar.

Navadni zlati koren (Asphodelus albus).

Ta je z Vremščice. Na sliki se vidi, da nastopa množično tam, kjer mu tla zaradi vlage ustrezajo.